

Izješće Međuvladinog panela o klimatskim promjenama objavljeno početkom mjeseca upozorilo nas je da imamo 12 godina za spasiti planet i sebe. Ujedno, to je prvi sličan dokument globalno ozbiljno shvaćen. Tri tjedna nakon objave i dalje je među top vijestima u najsnažnijim mejnstrim medijima globalnih centara moći, no, ne baš i na periferiji poput Hrvatske. Ovdašnji mediji naime još uvijek vjeruju u projekte poput LNG-a. Sarkazam na stranu, radikalne promjene, čini se, moraju krenuti iz centara moći odakle se po principu “trickle down” možda mogu proširiti i do periferija poput naše.

Nakon tri godine istrage i prosvjeda ispred ureda glavnog tužioca savezne američke države New York, napokon je pokrenuta istraga protiv Exxon Mobila zbog prevare dioničara. Exxon je optužen da je umanjivši činjenice dioničarima sakrio pravu istinu o rizicima i posljedicama naftne djelatnosti po klimu. New York Times proglasio je podizanje optužnice “najznačajnijim pravnim naporom” jer se radi o početku prihvatanja da su naftne kompanije zavaravale javnost te ih se ovime napokon poziva na odgovornost.

No, ma koliko jednostavno bilo optužiti isključivo naftne kompanije, ovdje se, prije svega čini se, radi o uklanjanju odgovornosti države za isto to. Države i njihove političke elite godinama su se nalazile na lobističkim platnim listama naftnog lobija. Ništa što su naftne kompanije radile ne bi bilo moguće bez odobrenja političkih elita.

Odgovornost država

Najbolji indikator toga je i brzina s kojom je Elon Musk, vlasnik i sada bivši direktor Tesla Motorsa kažnjen pred Američkom komisijom za vrijednosne papire i burzu. Situacija u ova dva primjera dijametralno je suprotna. Dok je neprocesuiranje Exxon na za prikrivanje istine stavljalo novce u džep famoznim dioničarima, Elon Musk kažnjen je jer je javno najavio formalno pravno nepotvrđen dogovor o velikim investicijama u Teslu koje bi mu omogućile da ukloni dionice te firme od trgovanja na burzi. U tako antitržišnom potezu, bilo je nužno reagirati promptno, pa je država to i učinila i poslala jasnu poruku da će se slična ponašanja sankcionirati. Naravno da u ovim primjerima postoje brojne razlike i da se teza može sporiti iz različitih perspektiva (od najbanalnijih dok je Musk javno objavljivao, Exxon je javno sakrivao, itd.) no ovdje je promatramo prvenstveno s obzirom na reakcije države.

A upravo država, neovisno koja, najodgovornija je za postojeće klimatsko stanje, koliko djelom (brojnim ustupcima industrijama fosilnih goriva) toliko i propustom (izostankom sankcija i penalizacija).

S naše strane Atlantika upravo se naša naddržavna tvorevina, Europska Unija, našla na sudu zbog klimatskih promjena. No, dok se američki slučaj protiv Exxon vodi po kaznenom postupku, ovaj europski proces je čini se, građanski. Jedanaest obitelji iz Portugala, Njemačke, Francuske, Italije, Rumunjske, Kenije, Fidžija te obitelj švedskih Laponaca, uz

pomoć tri odvjetnika tuže Europsku uniju zbog toga što nije zaštitila klimu kao ljudsko pravo, što je njima osobno nanijelo velike štete zbog egzistencijalne nezaštićenosti, zbog izloženosti toplinskim udarima, poplavama, sušama, topljenju ledenjaka, podizanju razine mora. Radi se o poljoprivrednicima svakodnevno izloženima klimatskim promjenama. No, oni ne tuže EU za novce, već za neadekvatne politike te traže postroženje klimatskih ciljeva. Njihovi odvjetnici kazali su za Euractiv kako se ne radi se o osobnoj financijskoj kompenzaciji već o temeljnom pravu na život.

Klimatski ciljevi

Kap koja je prelila čašu i dovela do pokretanja ovog slučaja bio je, čini se, sramotno nizak klimatski cilj EU politike do 2030. koji je u međuvremenu u četvrtak (25. oktobra) ponovno podignut te sada iznosi 55 posto redukcije stakleničkih plinova do 2030. Umjesto početnih 20, pa 30, pa 40 do trenutnih 55 posto.¹ Njihova tužba, osim propisa o ciljevima, specifično targetira Direktivu o trgovanju emisijskim jedinicama stakleničkih plinova, te propise o korištenju tla i šuma, te cilja njihovoj strožoj zaštiti.

I dok EU, vjerojatno bojeći se i povećanja broja tužbi protiv sebe, a ne tek činjenice da smo se našli s druge strane točke bez povratka, postrožuje svoje klimatske ciljeve, odvjetnici tuženika vjeruju da je njihova tužba prekretnica u pogledu odgovornosti za klimatske promjene. Prema podacima koje je prikupio Centar za promjene zakona o klimatskim promjenama pri pravnom fakultetu Columbia, diljem svijeta trenutno je aktivno više od 1000 tužbi zbog klimatskih promjena. Tek 20 od ovih 1000 izravno za promjene optužuje privatne korporacije. Fleksibilno kakvo jeste, financijsko tržište odmah se krenulo adaptirati novonastaloj situaciji. Kako piše Euractiv, Philippe Desfossé izvršni član francuskog mirovinskog fonda ERAFP kazao je kako su se investitori već krenuli prilagođavati rizicima globalnog zatopljenja.

Izvor: bilten.org